

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและพัทลุง” ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 4.2 การบริหารจัดการชะงาด

ตอนที่ 4.3 ปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 4.4 เสรูปรูปแบบการบริหารจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

ตอนที่ 4.5 การจัดเก็บชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ตอนที่ 4.1 ให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 4.2 และตอนที่ 4.3 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง) ตอนที่ 4.4 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะงาดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะงาดในจังหวัดอื่นต่อไป)

ตอนที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

4.1.1. อายุ ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป รองลงมาอายุ 50-59 ปี และ อายุระหว่าง 40-49 ปี

4.1.2. ระดับการศึกษาทางสามัญ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระดับการศึกษาทางสามัญอยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมาเป็นการศึกษาทางสามัญอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

4.1.3. ระดับการศึกษาทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระดับการศึกษาทางศาสนาโดยเรียนระบบปอเนาะ รองลงมา มีการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับมุตวะลีสลิต (ระดับกลาง) มีการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับซานาวิ (ระดับสูง) และการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับสูงกว่าซานาวิ

4.1.4. ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีการดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ประธานฝ่ายกิจการชะกาทและสวัสดิการและเหรียญิก และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ได้แก่ อีمام คอติบ บิลาล และคณะกรรมการมัสยิด เป็นต้น

4.1.5 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 9 - 12 ปีขึ้นไป รองลงมา มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 5 - 8 ปี และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1 - 4 ปี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง)

ตอนที่ 4.2 สภาพการบริหารจัดการชะกาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจัดการชะกาทที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด การวางแผน หมายถึง การวางแผนการจัดการชะกาทโดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้การประสานงานกับกิจกรรมต่าง ในส่วนการวางแผนการจัดการชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจะมีอีหม่าม คอเต็บ บิหลันและสมาชิกในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด มาทำหน้าที่วางแผนการจัดการชะกาท แต่ลักษณะการจัดการชะกาทของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ส่วนใหญ่ที่ทำมานั้นแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีลักษณะการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร และทำกันโดยธรรมเนียมปฏิบัติ การจัดการองค์กรของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะเกี่ยวข้องกับการรับนโยบายจากส่วนกลาง คือ จากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางใหญ่จะเป็นการกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรในส่วนของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คือการกำหนดนโยบาย การจัดการนโยบาย การจัดทำงบประมาณการใช้จ่ายขององค์กร การกำหนดวิธีการปฏิบัติ กำหนดแผนงานต่าง ๆ และทิศทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ถูกต้องเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 โครงสร้างองค์กรชะกาดในระดับมัสยิดและจังหวัด

คณะกรรมการองค์กรชะกาดประจำมัสยิดส่วนใหญ่มาจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งองค์กรชะกาดส่วนใหญ่ไม่มีตัวแทนจากชาวบ้านทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านน้อยมาก โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการองค์กรชะกาดจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งคณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ตามวาระของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ดังรูปภาพที่ 4.1 ซึ่งดังที่กล่าวไว้

“ระบบบริหารเตาลียะฮฺ (มออบหมาย) ให้อิหม่ามมาจัดการระบบชะกาด และให้อิหม่ามจัดในแต่ละฝ่ายรักษา ฝ่ายจัดบัญชี อื่นๆ จัดระบบคณะกรรมการ ทั้งหมดก็ 15 คน กรรมการ 13 คน รวม อิหม่าม คอติบ บิหลัน คือเราจะใช้กรรมการมัสยิดทั้งหมดเลย คณะกรรมการชะกาดจะใช้ชุดเดียวกันกับคณะกรรมการมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15 มกราคม

2561 : สัมภาษณ์)

“เป็นในรูปของคณะกรรมการ มออบหมายโดยการประชุม พิจารณาผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่เก็บและจัดการชะกาด กรรมการชุดหนึ่ง ประมาณสัก 6-7 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺบ้านควนโพธิ์

วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการกองทุนชะกาดนั้นเป็นคณะกรรมการ เป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการประจำมัสยิดทั้งหมด 15 คน 12 คนนั้นเป็นกรรมการมัสยิด และอีก 3 คนนั้น ก็คือ อิหม่าม คอติบ และบิหลัน โดยที่ว่าแต่ละคนนั้นจะมีเขตรับผิดชอบของตัวเอง ก็คือ 12 เขต แล้วแต่ละเขตรับผิดชอบประมาณ 20 กว่าครัวเรือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่ 16

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราใช้คณะกรรมการมัสยิดทั้งหมดเลยเป็นคณะกรรมการ
ชะกาต คือกรรมการทั้ง 12 คนอีก 3 คน มี อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เรามีคณะกรรมการมาเป็นผู้ช่วย เนื่องจากพวกเราทำชะกาตกันไม่มาก
ทั้งหมด 4 คน ทั้งรับ ดูแลจัดการบัญชี รวบรวม แล้วก็จ่าย ทั้ง 4 คนนี้เป็นอา
เมล (ผู้รับ) และผู้ช่วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16 มกราคม
2561 : สัมภาษณ์)

“กรรมการบางคนก็เป็นคนนอกพื้นที่บางเฉพาะผู้ที่มีความรู้มาเป็นที่
ปรึกษาของเรา เราไม่ได้ใช้คณะกรรมการมัสยิดทั้งหมดของ คณะกรรมการ
จำนวน 8-10 คนได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์(บ้านควน) วันที่
16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการอาเมล (ผู้รับ) 15 ท่าน จากคณะกรรมการมัสยิด”

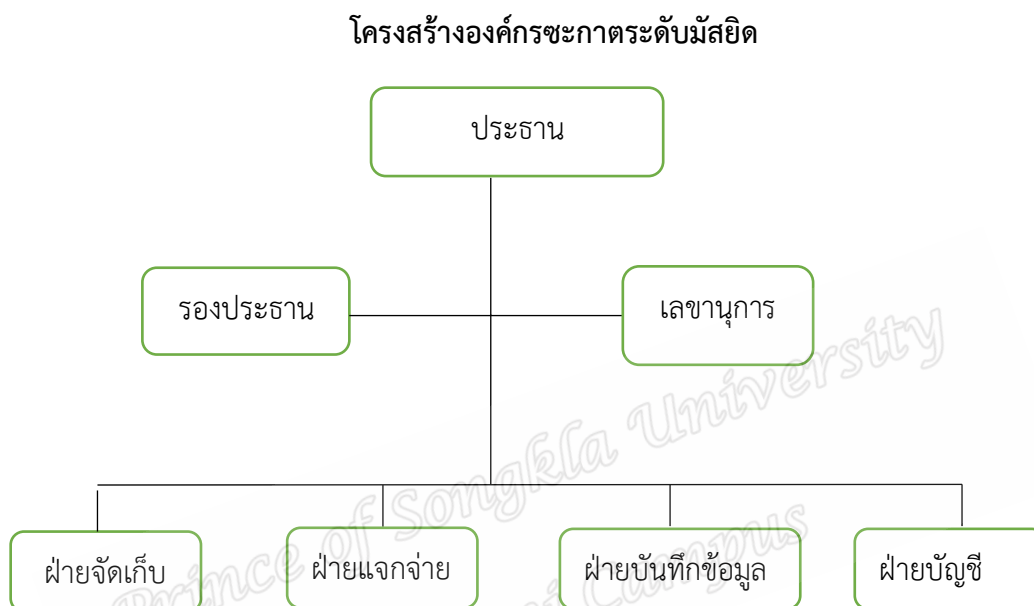
(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการที่จัดการชะกาตพิตเราะห์เป็นชุดเดียวกันกับ
คณะกรรมการมัสยิด ก็คือกรรมการมัสยิดส่วนใหญ่ทำงานทั้ง 15 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“การแต่งตั้งคณะกรรมการชะกาดโดยใช้คณะกรรมการเดียวกันของ
มัสยิด คือทั้ง 15 คน มาบริหารอยู่ในนี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮารีร์นบ้านทุ่งขา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

รูปภาพที่ 4.1 โครงสร้างองค์กรชะกาดระดับมัสยิด

หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการองค์กรชะกาดในแต่ละฝ่ายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประธานองค์กรชะกาด

ประธานองค์กรชะกาดส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นอีมาม มีหน้าที่วินิจฉัยข้อชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาในองค์กรชะกาด เช่น การตัดสินผู้มีสิทธิได้รับชะกาดในกรณีที่คณะกรรมการมีปัญหา ซึ่งประธานองค์กรชะกาดจะเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรชะกาด เป็นผู้วางนโยบาย กำกับดูแลให้องค์กรชะกาดให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ องค์กรชะกาดให้เป็นไปตามแผน กรอบและระยะที่กำหนด ให้ความสำคัญกับการแจกจ่าย ชะกาดตามสิทธิผู้ที่ได้รับชะกาด และให้ความรู้กับประชาชนทั่วไป

2. รองประธานองค์กรชะกาต

รองประธานองค์กรชะกาตร่วมพิจารณาผู้มีสิทธิรับชะกาต รูปแบบ จำนวนและชนิดของสวัสดิการจากองค์กรชะกาตเพื่อที่จะมอบให้ผู้มีสิทธิที่ได้รับ ปริญญาและแลกเปลี่ยนข้อมูลความต้องการของสวัสดิการ ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมกรณีที่ประธานไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้

3. เลขานุการ

เลขานุการมีหน้าที่บันทึกการประชุมในวาระต่าง ๆ ขององค์กรชะกาต

4. ฝ่ายจัดเก็บ

จัดเก็บรวบรวมทรัพย์สินชะกาตไว้ที่ปลอดภัย รณรงค์ให้ชาวบ้านมีการจ่ายชะกาตให้กับองค์กรชะกาตมากที่สุด ซึ่งองค์กรชะกาตจะมีการจัดเก็บชะกาตที่เป็น เงินสด ข้าวเปลือกและข้าวสาร ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดเก็บจะต้องป้องกันการสูญหายของทรัพย์สินชะกาตที่เก็บได้

5. ฝ่ายแจกจ่าย

พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาตเสนอต่อคณะกรรมการองค์กรชะกาต เงื่อนไขในการพิจารณาเพิ่มเติมจากกลุ่มทั้ง 8 กลุ่ม โดยการพิจารณาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น พฤติกรรมการปฏิบัติทางด้านศาสนา การละหมาด การเข้าฟังบรรยายธรรมประจำสัปดาห์ รายได้ในแต่ละวัน การยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เป็นต้น

6. ฝ่ายบันทึกข้อมูล

ฝ่ายบันทึกข้อมูล บันทึกข้อมูลผู้มีสิทธิได้รับชะกาตในแต่ละปี และเสนอชื่อผู้มีสิทธิรับชะกาตโดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในครัวเรือน เช่น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สมาชิกในครัวเรือน ภาระหนี้สิน ความรับผิดชอบในครัวเรือน หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ดังที่กล่าวไว้

“จำนวนที่ชะกาตในแต่ละปีก็ในแต่ละปีเป็นแสน ไม่ได้เอาบัญชีตัวนั้นมา เรามีการจดบันทึกรายชื่อผู้ที่มาจ่ายชะกาตที่มีสยิด สมมติว่า คนนี้กินข้าว

หอมมะลิ ราคา 100 บาท ก็คนในบ้านเราก็จัดเฉพาะหัวหน้าครอบครัว
ประมาณ 300 กว่าครัวเรือนได้ครับ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561
: สัมภาษณ์)

“บัญชีของเราเนี่ยแค่เขียนไว้ แต่ไม่ได้เก็บ ยอดนี้มากขึ้นทุกปี
เราไม่ได้ทำสถิติไว้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์(บ้าน
ควน) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

7. ฝ่ายบัญชี

ฝ่ายบัญชีมีหน้าจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำเดือนที่ได้มาจากผู้จ่ายชะกาต ทำงบดุลบัญชี
องค์กรชะกาต จัดซื้อสมุดบัญชี และจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้งบดุลขององค์กรชะ
กาต

4.2.2 การมีส่วนร่วมในระดับหมู่บ้าน

รูปแบบการวางระเบียบสังคมในแต่ละองค์กรชะกาตจะมีความแตกต่างกัน การวางระเบียบสังคม
เพื่อช่วยการกระจายดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง เป็นการกระจายอำนาจไม่รวมศูนย์ที่อิมามเพียงผู้เดียว จะ
มีการแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อช่วยชาวบ้าน ซึ่งในแต่ละเขตจะมีหัวหน้าคอยทำหน้าที่ดูแลชาวบ้าน
หัวหน้าเขตจะทำหน้าที่ควบคุมกับคณะกรรมการมัสยิด โดยชุมชนจะมีการวางกฎระเบียบการบริหาร
กิจการมัสยิดขึ้นมาเป็นการวางกรอบวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม การปกครองชุมชนมุสลิมให้เป็นไป
ตามชีวิตชุมชนมุสลิม ซึ่งการแจกจ่ายชะกาตจะมีการผูกไว้กับกฎระเบียบชุมชน โดยเน้นการเป็นญามาอะห์
หรือการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้

“คนที่ไม่เคยมามัสยิดเราจะไม่ให้เลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์บ้านควนวันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เคยมี คือว่าเราให้เขาที่เราพูดว่าให้เขามามัสยิด มารวมที่มัสยิดมา
ละหมาด ถ้าหากเขาไม่มารวมที่มัสยิด ไม่มาสนใจในเรื่องศาสนา เราก็ตัดไปเลย
ซึ่งมีหลายรายเหมือนกัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำญญิน บ้านทุ่งชา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“กฎระเบียบทางสังคมกับผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต ไม่มี แต่น่าจะต้องมี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“สัดส่วนของผู้รับลดลงในส่วนของมิสกิน ที่ลดลงไม่ใช่ว่ารายได้ของเขา
ดีขึ้น แต่ว่าในเรื่องของการพัฒนาตนเอง ให้ชะกาตไปแล้วไม่ได้ปรับตัวให้ดีขึ้น
คือเราตัดออกไปเลย เหมือนกับว่าสนับสนุนให้เขาทำมะอซียัต (สิ่งที่ไม่ดี)”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำมัดดียะฮ บ้านควนโพธิ์
วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ทางมัสยิดมีระเบียบทางสังคมที่เป็นระเบียบที่ชุมชนออกเอง เช่น
ต้องมาละหมาดวันศุกร์ ต้องมาเรียนในวันศุกร์ ถ้าใครไม่ทำตามระเบียบเราก็จะ
ตัดออกจากกลุ่มผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต แต่ถ้าปัดไปเขาทำดีกลับตัวกลับใจเราก็จะ
พิจารณาใหม่อีกครั้งว่าสมควรได้รับหรือไม่ โดยมีฐานข้อมูลที่เราได้บันทึกไว้
แล้ว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.3 การประชาสัมพันธ์

การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการ
อิสลามประจำมัสยิดเพราะหากที่เจ้าหน้าที่จัดการชะกาตหรือผู้เกี่ยวข้องต้องการให้ฝ่ายบริหารรับรู้ถึง
ความรู้สึกรหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาตให้คนอื่นทราบนั้นก็ต่ออาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นสิ่ง
สำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้นมีการใช้สื่อหลาย

ประเภทด้วยกัน เช่น ประชาสัมพันธ์หลังละหมาดวันศุกร์ เชิญโต๊ะครู (ผู้รู้) หรือนักวิชาการจาก คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาบรรยายธรรมตามมัสยิด โดยส่วนการดำเนินงานของ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้น อิมามเป็นผู้ประชาสัมพันธ์การจัดการชะกาตและกระบวนการ ทำงานขององค์กรชะกาตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การแจ้งวันเวลาที่ต้องจ่ายชะกาตพิตเราะห์และการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชะกาตชนิดอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายเมื่อครบเงื่อนไขทั้งปริมาณและเวลา องค์กรชะกาตใช้ช่องทาง การสื่อสารกับประชาชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 แนวทางการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีดังนี้

1) ประชาสัมพันธ์การจัดเก็บและการจ่ายชะกาตหลังละหมาดวันศุกร์ ดังที่กล่าวไว้

“คณะกรรมการมีการประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์

ใครมีเงินเก็บไว้เท่ากับทองหนัก 5 บาท คณะกรรมการมัสยิดให้ เจ้าของออกชะกาต”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาตที่มัสยิด พอดีที่มัสยิดมีเรียน ฟิกห์ มันเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เกิดเรื่องชะกาต ชาวบ้านที่ ครบพิกัดก็ให้มาจ่ายที่มัสยิด มัสยิดเป็นแม่ข่ายที่จะกำหนด เป้าหมายของกลุ่มบุคคลที่จะให้ชะกาต”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺ(บ้านควนโพธิ์) วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

2) เชิญโต๊ะครูหรือนักวิชาการจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาบรรยายธรรม ที่มัสยิดโดยเน้นเรื่องชะกาตโดยเฉพาะ ดังที่กล่าวไว้

“อีกส่วนหนึ่งอิมามนี้จะสอนทุกวันพุธที่มัสยิดก็เรื่อง ชะกาตอยู่ด้วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การกระตุ้นโดยการประชาสัมพันธ์ ก็มีการแทรกในเรื่อง
วิชาการเวลามีสอนศาสนาที่มีสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์ฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“อิหม่ามจะประกาศวันศุกร์หลังหมาด ทางคุตบะฮ์บ้าง
วิชาการไม่บ่อยนัก และก็ปากต่อปาก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

3) เสียงตามสาย คณะกรรมการมัสยิดจำนวนไม่น้อยใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์การรับ
และจ่ายชะกาตให้กับสัปบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนรอมฎอน (ถือศีลอด) ดังที่กล่าวไว้

“เรามีเสียงตามสายจะประกาศตั้งแต่วันที่ 15 เดือนรอมฎอน
คือ เราจะประกาศก่อนตระเวียะฮ์ เราจะประชาสัมพันธ์บางส่วนให้พื
น้องมุสลิมะห์ได้รับทราบ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“อันนี้เรามีสมุดเล็กๆ ให้นักเรียนผู้ถือศีลอดไปให้พ่อแม่เซ็น
สิ่งนี้อาจจะสื่อให้ผู้ปกครองมองถึงรอมฎอนในการถือศีลอดและมองถึง
ชะกาตพิตเราะห์ด้วย แต่เรามีการรณรงค์ให้เด็ก ๆ มาจ่ายชะกาต
พิตเราะห์กันเอง ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ประกาศก่อนวันศุกร์ คนก็รู้แล้วบ้านเรา มีการให้ความรู้
เกี่ยวกับชะกาตส่วนมากประชาสัมพันธ์ผ่านคุตบะฮ์ และมีการสอน

เป็นเวลาปกติบางเวลาที่ไม่ตรงตามเรื่องชะกาดตลอด สอนไปเรื่อยๆที่
ละบท ๆ ก็บางทีก่อนรายอเราจะพูดก่อน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดีเยห์บ้านควน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“รูปแบบการสื่อสารให้ชาวบ้านมาจ่ายชะกาดที่มีสยิดนี้ มีใน
รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีสยิดก่อนละหมาดวันศุกร์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ส่วนมากจะประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์ หรือว่าวัน
ธรรมดานี้หลังละหมาดมักริบ มีผ่านคุตบะห์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมูฮำญรีน บ้านทุ่ง
ขา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ประชาสัมพันธ์ ผ่านคุตบะห์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้
ประชาสัมพันธ์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ช่องทางประชาสัมพันธ์ อย่างที่เคยบอกคณะกรรมการ
มัสยิดจะประกาศในเดือนรอมฎอนอย่างเดียวคุยไปทั่วไปเสริมใน
คุตบะห์ แต่ให้เป็นจริงเป็นจังเรายังไม่ถึงขนาดนั้น”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์
บ้านหนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4) ผ่านคุตบะฮฺ มีมัสยิดที่ได้ไปสัมภาษณ์ในจังหวัดสตูลและได้พัฒนาโดยใช้คุตบะห์เป็นส่วนหนึ่ง
ของการสื่อสาร เชิญชวนรณรงค์ให้ออกชะกาดกับมัสยิดเพื่อศูนย์กลางในการแจกจ่ายไปยังกลุ่มผู้
มีสิทธิรับชะกาดต่อไป ดังที่กล่าวไว้

“เราจะสื่อสารทางคุตบะห์บ้าง เสียงตามสายทุก ๆ วันศุกร์ และต้นเดือนรอมฎอนครอบคลุมทั้งหมดของหมู่ที่ 1 เสียงตามสายนั้น เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลมอบให้กับมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

การติดตามผล

รูปภาพที่ 4.2 การติดตามผล

4.2.4 การจัดเก็บชะกาด

4.2.4.1 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและ
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 3 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์
หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป (3) ชะกาดเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคลระหว่างเดือนรอมฎอน

ในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้นทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาตมีหลายประเภท แต่ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดสตูลจะจัดเก็บชะกาตพิตเราะห์เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง ๆ ยังมีชะกาตอีกหลายประเภท เช่น ชะกาตจากสัตว์ ชะกาตจากผลิตผล ชะกาตธุรกิจ เป็นต้น ชะกาตพิตเราะห์ที่ปฏิบัติใน 2 จังหวัด อาจเป็นรูปของข้าวสาร และเงินสด หากเก็บเป็นเงินสด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนดราคากลางของแต่ละปี

“ส่วนมัสยิดเราเป็นหนึ่งในที่เราได้จัดระบบชะกาต
จัดระบบชะกาตอยู่ 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ชะกาตข้าว
ส่วนที่ 2 ชะกาตพิตเราะห์ ส่วนที่ 3 ชะกาตเงิน(เงิน
รายได้)จากการค้าขาย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี

วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาตพิตเราะห์ ส่วนผลไม้กับเงิน มันยังไม่ถึง

เกณฑ์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโก

ตา วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

(2) การจัดเก็บชะกาตจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาตทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดเก็บชะกาตได้จากชะ
บางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความศรัทธาของแต่ละคน เพราะที่องค์กรทำได้ก็คงจะ
เป็นการโน้มน้าวเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นชะกาตธุรกิจร้านค้า

“ชะกาตทั่วไปก็มี ชะกาตร้านค้า ฟิน้องที่ทำธุรกิจ
ค้าขาย เกษตรก็ไม่มี ไม่มีทำนา ที่มีชะกาตร้านค้า ชะกาต
พิเราะห์ และก็ชะกาตเงินก็คือชะกาตรายได้ที่ครบพิศก็มีอยู่
บ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดี

ยะฮ์บ้านควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 :

สัมภาษณ์)

(3) ชะกาดการเกษตร

การจัดเก็บชะกาดการเกษตรของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะมีการเก็บชะกาดประเภทนี้เป็นชะกาดข้าวเปลือกในพื้นที่ที่มีการทำนาเท่านั้น ซึ่งบางพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้หยุดการทำนาแล้ว และบางพื้นที่ก็ยังทำนาอยู่ แต่ผลผลิตยังไม่ถึงพิกัดที่จะต้องออกชะกาด

“ที่นี่มีการจ่ายชะกาด ประมาณ 3 ประเภท ชะกาดที่หลักๆก็ชะกาดฟิตเราะห์ ชะกาดเงิน แล้วก็ชะกาดข้าวเปลือก ชะกาดนี้ส่วนน้อยแต่เขาไปจ่ายกันเอง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่

16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ที่มัสยิดจัดการอยู่มีชะกาดฟิตเราะห์ ชะกาดข้าวเปลือก ชะกาดเงิน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควน

ไสนวันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.4.2 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 2 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดฟิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจับเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล

ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจะจับเก็บชะกาดได้จากชะกาดพิตเราะห์เท่านั้น การจับเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเก็บชะกาดได้จากชะกาดพิตเราะห์เพราะความคุ้นเคยและไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องชะกาดประเภทอื่น ๆ การจับเก็บชะกาดประเภทอื่น ๆ เช่น ชะกาดทรายได้ จะสามารถเก็บได้จากบางคนเท่านั้น ที่จับเก็บได้ล้วนแต่มาจากความเชื่อมั่นต่อองค์กรชะกาดในระดับจังหวัดของแต่ละคน สิ่งที่ต้องการชะกาดระดับจังหวัดสามารถทำได้ก็คือ การประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน

“ที่เรามีจริง ๆ ก็คือประเภทเดียวก็คือชะกาดพิตเราะห์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดีเยห์บ้านควน

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาดพิตเราะห์นี้ก็กำหนดให้สับปुरुมาจ่ายที่มัสยิด จ่ายที่ผู้นำ บางที่จ่ายสะเปะสะปะ จ่ายให้โต๊ะครูบ้าง จ่ายตามบ้านที่คิดว่าได้กินชะกาดก็ไปจ่าย ถ้าเป็นแบบนี้ควบคุมยาก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชุมชนนี้มีการจ่ายพิตเราะห์เพียงอย่างเดียว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอลละห์บ้าน

หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คือสมัยก่อนต่างคนต่างจ่ายก็หลายปีมาแล้ว พอช่วงหลังมาประมาณหลายมาแล้วรวบรวมชะกาดพิตเราะห์มาตั้งคณะกรรมการมัสยิดได้รวบรวมชะกาดพิตเราะห์ ครั้งหนึ่งในส่วนมัสยิดแบ่งมาจัดการให้กับผู้มีสิทธิ์รับชะกาดพอในส่วนที่เหลือแล้วแต่เขาจะให้กับใคร ทำอยู่แบบนี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

(2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาดทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุงจะสามารถเก็บชะกาดได้จำนวนมากถ้ามีกระบวนการบริหารจัดการชะกาดที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการขาดแคลนบุคลากรในการขับเคลื่อนองค์กรชะกาดและยังมีชะกาดอีกหลายประเภทที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ เช่น ชะกาดจากสัตว์ ชะกาดจากผลิตภัณฑ์ ชะกาดธุรกิจ เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วการเก็บชะกาดประเภทอื่น ๆ นั้น จัดเก็บได้จากบางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความเชื่อมั่นขององค์กรชะกาด เพราะที่องค์กรทำได้ก็จะเป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าชะกาดชนิดนี้มีจำนวนมากน้อยเพียงใดในแต่ละปี

“ประเภทชะกาดตอนนี้มีอยู่ชะกาดพิตเราะห์และชะกาดเงิน
ได้ แต่ก่อนมีข้าวทำนากัน ตอนนี้มี 2 ชะกาด ชะกาดพิตเราะห์ ชะกาด
เงินรายได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดบ้านทุ่งเขา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.5 การกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์

การกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์ในกรณีการจ่ายชะกาดพิตเราะห์เป็นเงินสด โดยการกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์จะมีการตั้งราคาจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ละจังหวัดจะมีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ชะกาดพิตเราะห์ที่นี้จ่ายเป็นเงินสด ที่นี้ทำแบบซื้อข้าวสารแต่ข้าวสาร
นั้นสามารถขายได้ ทำเป็นกันตั้งมา กันตั้งละเท่าไร เอามาซื้อให้กับมัสยิด
มัสยิดขายเป็นเงิน เอามาแจกจ่ายให้กับแต่ละส่วน การแบ่งราคาข้าวสารจะ
แบ่งเป็นสองราคา ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมธรรมดา จะเทียบราคาในตลาดที่นี้
เอง เช็ครวมราคาในตลาดและประมาณการ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มาช่วงหลัง 6 ปีที่ผม ย้อนกลับแต่ก่อน เราประกาศข้าวสารทะนาน ละเท่านี้เท่านี้เสร็จ แต่ว่าช่วงหลังก็เลยให้พี่น้องพยายามเอาข้าวสารของตัวเองมาส่งก็คือหมายถึงว่าข้าวสารที่กินอยู่ในครอบครัวให้ซื้อมาจากไหนก็ได้ แต่ถ้าไม่มีที่ซื้อมาซื้อที่นี้ก็ได้ เพราะบางคนอาจจะกินข้าวแพง ให้พี่น้องส่งตามราคากินตามนั้นแล้วจะปฏิบัติหรือไม่ก็ไม่รู้แต่เนี่ยคือคำสั่งจากมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์บ้าน
หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็มีเงินสดเหมือนกัน มีคนมาซื้อเป็นข้าวสารเป็นทะนาน ทำไปตามราคาที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกำหนด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์บ้าน
หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“การกำหนดราคากลาง เราเอามาจากคณะกรรมการอิสลาม ปีที่แล้ว ประมาณ 60 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราเอาราคาตามที่สำนักงานอิสลามได้กำหนด ปีที่แล้วประมาณ 75 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ราคาตามทางสำนักงานกำหนด แต่ที่นี้ คือ 60 บาท 60 บาท เป็นราคาที่มาจากสำนักงาน ขอเสริมนิดหนึ่ง คือ เราจะประกาศถ้าใครกินข้าวกิโละ 40 ก็จ่ายตามที่ตัวเองกินตามบ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราสั่งข้าวสาร 30 กระสอบ แล้วให้ชาวบ้านมาซื้อที่นี่ แต่ถ้าใครมีข้าวสาร แล้วพามาที่นี่ได้เลย ข้าวสารชนิดเดียว เราจะเอาราคากลาง แต่ล่าสุด 60 บาท แต่บาง มัสยิด 70 ก็มี อย่างเช่นในเมือง เทศบาล สำนักงานกำหนดที่ 70 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.6 การกำหนดเวลาจ่ายชะกาด

การกำหนดเวลาจ่ายชะกาดพิตเราะห์ในแต่ละที่มีการกำหนดเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์ ความสะดวกของคณะกรรมการจัดเก็บชะกาดในแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่จะยึดหลังจากวันที่ 27 ของเดือน รอมฎอน จะมีการกำหนดแจกจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดก่อนละหมาดอีดฟิตรี ดังที่ได้กล่าวไว้

“มีการกำหนดคือหลังจากวันที่ 27 ของเดือนรอมฎอน จนถึงเวลา ละหมาดอีดเลยและจะมีการแจกจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิหลังละหมาดอีดและ จัดการหมดเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมูฮำหมัดบ้านทุ่งชา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เรื่องการแจกก็คือหลังจากละหมาดรายอแล้ว แจกก่อนมันไม่ทัน คน ส่วนใหญ่ให้ก่อนละหมาด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“และก็เวลาเราจัดการชะกาดพิตเราะห์ ชะกาดข้าว และชะกาดเงิน เราจัดการแยกกัน เพราะว่าช่วงชะกาดพิตเราะห์กับชะกาดข้าว ช่วงนี้มันเป็น ชะกาดข้าว เสร็จแล้วก็พอถึงช่วงชะกาดพิตเราะห์เราก็ต้องเช็คทุกครั้ง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็คือที่นี่เราจัดการชะกาดเป็นช่วง ๆ ช่วงนี้ก็เป็นชะกาดข้าว ช่วง
รวมถือนจะเป็นชะกาดพิตเราะห์ แล้วชะกาดเงินช่วง รายอฮายี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“แล้วกรอบเวลาของการจ่ายชะกาดเราได้กำหนดในส่วนของ
ชะกาดพิตเราะห์ให้จ่ายก่อนรายอ ชะกาดเงินก็เช่นเดียวกัน จ่ายพร้อม ๆ
กัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ชาวบ้านมาจ่ายที่มีสยิดประมาณสัปดาห์ที่ 27-29 ของเดือนรวมถือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7 การแจกจ่ายตามประเภทผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

ศาสนาอิสลามบัญญัติให้ผู้มีสิทธิรับชะกาดแบ่งออกเป็น 8 ประเภท แต่ละประเภทมีเหตุผล
สำหรับการได้รับชะกาดและมีเป้าหมายในการใช้ชะกาดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน การ
จัดรูปแบบสวัสดิการจากองค์กรชะกาดต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่ผู้รับชะกาดจะได้รับ
เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการจากองค์กรชะกาดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับให้ดีขึ้น มีรายละเอียด
ดังนี้

ในบางมัสยิดชะกาดจะมีการแบ่งเขตชุมชนออกไปตามประชากรและการแบ่งเขตของแต่ละ
ชุมชน เพื่อกระจายการดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง และบางองค์กรจะมีคัดเลือกผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดจาก
คณะกรรมการ ดังที่กล่าวไว้

“จะแบ่งเป็นโซน แล้วแต่คณะกรรมการอยู่โซนไหนของหมู่บ้านก็จะ
รับผิดชอบโซนนั้น โซนที่อยู่หน้าอำเภอก็จะรับผิดชอบในโซนนั้น โซนที่อยู่ใกล้
มัสยิดก็รับผิดชอบรอบๆ มัสยิด ปกติเวลากรรมการเราเลือกมานี้ เราจะแบ่งว่า

มันมีชุมชนบ้านนอก ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนบ้านตึก แบ่งเป็น 3 ชุมชน
 กรรมการที่ได้มานี้เราก็กระจายออกไป ทางโน้นสัก 4 คน ทางนี้สัก 4 คน
 แล้วแต่ เวลาจะคิดในเรื่องชะกาดคนนั้นที่จะมาชี้แจงคนไหนที่มีสิทธิ์รับ และมา
 ประชุมกันก่อนถึงวันอีตว่รายนี่ชื่อมีใครบ้าง มีคนที่จะไปทำฮัจญ์บ้าง คน
 เดินทาง หรือมูอัลลัฟ (บุคคลที่เพิ่งเข้ารับอิสลาม) เอายอดมาแล้วเราแบ่งกันเป็น
 แผนกๆ แผนกมูอัลลัฟมีใครบ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เราก็ดูก่อนว่าในหมู่บ้านเรานั้นมีใครบ้างที่ยากจน และก็เสนอชื่อให้
 คณะกรรมการ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ เสร็จแล้วเด็กเรียนเราเอาอัตราส่วนเด็กที่
 เรียนศาสนาตั้งแต่อนุบาลมา บางทีคือว่าไปเรียนตามปอเนาะ มันมีเด็กยากไร้ที่
 เรียน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดชุมชนบ้านทุ่งเขา
 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็คือคณะกรรมการมัสยิดกระจายแต่ละเขต แต่ละเขตแล้วก็เอามาให้
 เจ้าหน้าที่มัสยิด เก็บมาแล้วส่วนใหญ่พามาไว้มัสยิดเพราะว่าละหมาดรายอ (วัน
 อีด) เสร็จก็จะจัดการแจกจ่ายตามสัดส่วนผู้ที่ได้รับ แต่ละเขตกรรมการ 2 คน
 ดูแลประมาณ 35 ครัวเรือน คือกรรมการแต่ละเขตจะนำรายชื่อมาประชุมที่
 ประชุมใหญ่แล้วพิจารณาว่าบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อสมควรได้รับหรือไม่”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาดที่เราแจกจ่าย บางส่วนก็ได้เงิน บางส่วนก็ได้ข้าวสาร บางคนก็
 ได้ทั้งเงินและข้าวสาร สัดส่วนที่ได้เยอะที่สุดคือ มีสกิน (ผู้ขัดสน)”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“จำนวนชะกาดที่แจกจ่าย (ต่อผู้รับ 1 คน) ประมาณ 9 กิโล เงิน ประมาณ 600 บาท ทั้งหมดมีสยิดได้ 20,000 กว่าบาท ปีที่แล้วได้ประมาณ 33 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“และวันสุดท้ายในการจ่าย คือต้องให้หมดในคืนก่อนวันอีดี ทั้งรับและจ่าย ต้องหมดภายในคืนนั้น แต่ถ้าผู้มีสิทธิรับชะกาดไม่มารับทางคณะกรรมการก็จะไปส่งที่บ้านเอง แต่แต่ละคนจะได้ประมาณ 15 ทะนาน แยกจากที่จะให้สำนักงานอิสลามประจำจังหวัด 3 % ปีที่แล้วให้กับกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย 3% ให้เป็นเงินประมาณ 800 บาท คณะทำงานจะได้รับเท่า ๆ กับผู้มีสิทธิรับชะกาดประมาณ 15 ทะนาน กลุ่มคนที่ได้รับปีที่แล้ว 43 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราใช้คณะกรรมการมีสยิดทั้งหมดเลยเป็นคณะกรรมการชะกาด คือกรรมการทั้ง 12 คนอีก 3 คน มี อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน การแบ่งหน้าที่ ทั้ง 12 คน คือ แบ่งการทำงานตามเขตที่ตัวเองรับผิดชอบโดยการคัดเลือกผู้มีสิทธิรับชะกาดตามเขตของตัวเอง ที่มีทั้งหมด 7 เขต ก็จะได้เขตละ 2 คน ทุกคนจะช่วยกันทำงาน และคณะกรรมการแต่ละเขตจะนำรายชื่อผู้มีสิทธิรับชะกาดแล้วมาประชุมว่าคนไหนสมควรที่จะได้รับหรือไม่ แล้วให้อิหม่ามเป็นประธานในการดูรายชื่อเหล่านั้น”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสน วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้ทำการประชุมเพื่อที่จะสรุปรายชื่อของประเภทต่าง ๆ ในการแจกจ่ายชะกาด อาเมล (ผู้มีหน้าที่จัดการ) ในแต่ละโซนจะเป็นคนเดินไปแจกจ่ายชะกาดโดยที่แต่ละคนจะมีเขตรับผิดชอบของตัวเอง มีทั้งหมด 12 เขต แต่ละเขตมีครัวเรือนประมาณ 20 กว่าครัวเรือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านท่าแพกลาง
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากจัดเก็บเสร็จเรียบร้อยแล้วและจะมีการประชุมสรุปผู้ที่มีสิทธิได้รับ ชะกาตจำนวนกี่คนเอามาหารกันให้เท่า ๆ กันตามจำนวนผู้ที่มีสิทธิรับ ชะกาต ชะกาตที่ได้มาทั้งหมดนั้นเราจะแจกจ่ายให้หมดโดยที่ไม่เก็บไว้เป็นกองทุน ชะกาตเลย และจากจำนวนชะกาตที่รวบรวมมาทั้งหมดนั้นจะต้องส่งให้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัด 3% ของจำนวนชะกาตทั้งหมด หลังจากการจัดการชะกาตเรียบร้อยแล้วทางเราจะมีการชี้แจงจำนวน ชะกาตที่ได้รับทั้งหมด จำนวนผู้ที่มีสิทธิรับ และส่วนที่ต้องจ่ายให้กับคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัดให้สัปบุรุษของมัสยิดได้รับรู้ในวันศุกร์ ก่อนละหมาดวันศุกร์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเกะเตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การแจกจ่ายชะกาตที่นี้จะแจกจ่ายในรูปของเงินสด หลังจากที่เราเก็บชะกาตมารวมกันทั้งหมดแล้วจะมีมติที่ประชุมสำหรับผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺ(บ้าน
ควนโพธิ์) วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากคณะกรรมการได้รวบรวมชะกาตทั้งหมดแล้วไม่ว่าจะเป็นชะกาตพิตเราะห์ ชะกาตค้าขายหรือชะกาตเงินรายได้ ซึ่งชะกาตเงินรายได้หรือชะกาตค้าขายจะรับเก็บตลอดปี แต่จะเก็บรวบรวมไว้แจกจ่ายในช่วงเดือนรอนฎอนพร้อมกับชะกาตพิตเราะห์ การแจกจ่ายชะกาตทั้งหมดจะแจกปีละครั้งเท่านั้น หลังจากทีรวบรวมชะกาตเรียบร้อยแล้วจะต้องส่งชะกาตของผู้มีสิทธิรับชะกาตที่ไม่มีเจ้าของส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการอิสลามกลางจำนวน 3% เพื่อเป็นการดูแลจัดอบรมพี่น้องมุอัลลัฟ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺบ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.1 ผู้ยากจน (ฟากีร์) และผู้ขัดสน (มิสกิน)

ผู้ยากจน (ฟากีร์) หมายถึง ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินครอบครอง และไม่มียานพาหนะที่เหมาะสมในการสนองความต้องการในด้านอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ สำหรับตนเองหรือผู้ที่ตนรับผิดชอบ

ผู้ขัดสน (มิสกิน) หมายถึง ผู้ที่มีทรัพย์สินครอบครองอยู่บ้าง และมีงานทำที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้ แต่ไม่เพียงพอเท่าที่ควร

ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่คณะกรรมการองค์การชะกาตพิจารณาและส่วนใหญ่ องค์การชะกาตจะให้ความสำคัญกับประเภทฟากีร์และมิสกิน ซึ่งเกณฑ์ของผู้มีสิทธิรับชะกาตประเภทฟากีร์และมิสกินในแต่ละกรณีจะมีความแตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์รายได้ครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน สถานภาพความเป็นอยู่ ดังที่ได้กล่าวไว้

“คนในบ้านเรารู้ๆกันฐานะของเราเป็นอย่างไรบ้าง รายได้รายจ่ายนะ อาจจะไม่ชัดเจน แต่ก็รู้ว่าได้เท่าไหร่นะ ว่าติดหนี้เท่าไร คนที่เป็นคณะกรรมการ เขาจะพิจารณากันเอง ว่าโอเคไหม ควรให้ไหม”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์บ้านควน

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ของ ผู้ยากจน ผู้ขัดสน มีการสำรวจดูก่อนเขาทำงานอะไร มีพอกินไหมในแต่ละวันของประเภทของคนยากจน และก็คนฟากีร์ก็ดีกว่าคนมิสกินสักนิด แต่ว่าฐานะยากจนทั้งนั้น คนบ้านเราส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ทำประมงไม่ได้ คนยากจนไม่พอกิน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ตรงนี้ คนที่ว่า คนในหมู่บ้านเดียวกันรู้จักกันอยู่ บางวันเจอกัน
คือว่าบางวันกรีดขาก็จ่ายกันหมดพุงนี้ต้องหาใหม่ต่อไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดฮาลีน บ้านทุ่ง
ขา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ในการคัดเลือกมีสกิน ดูว่าแต่ละวันเขาทำงานได้เท่าไร”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

บางมัสยิดนำระเบียบทางสังคมหรือชุมชนที่ผ่านการลงประชามติของประชาชนใน
หมู่บ้าน นำมาเป็นกระบวนการกำหนดและตรวจสอบประเพณีฟากีร์และมีสกิน ดังที่คณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดมุฮัมหมัดดียะฮู (บ้านควนโพธิ์) ที่กล่าวไว้

“มีสกิน จะมีกรรมการไปตรวจสอบและสังเกตความเป็นอยู่ของเขา
กรรมการและชาวบ้านก็รู้จักกันอยู่แล้ว แต่เรามีเกณฑ์พิจารณาเพิ่มเติมสำหรับ
คนยากจนที่ได้รับชะกาดแล้วแต่ไม่มาละหมาดวันศุกร์หรือไปทำสิ่งที่เป็นไม่ดี
ทางเราจะตัดไม่ให้ชะกาดในปีต่อ ๆ ไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดดียะฮูบ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

คณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีการจัดบันทึกเป็นฐานข้อมูลของแต่ละปี ซึ่งผู้มีสิทธิ
ได้รับชะกาดจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกปี บางคนที่มีสิทธิรับชะกาดในปีที่แล้วเขาจะอยู่ในประเพณีฟากีร์
มีสกิน ปีต่อมาเขาหลุดพ้นจากจากประเพณีฟากีร์และมีสกิน ดังที่ได้กล่าวไว้

“คนยากจน เราจะพิจารณาปีละครั้งก่อนแจกจ่าย เราพิจารณาด้าน
ความเป็นอยู่ของคนยากจน เพราะคนในหมู่บ้านเดียวกันเรารู้อยู่แล้ว
ว่าใครทำงานอะไร รายได้เท่าไร ซึ่งในแต่ละปีมีการจัดบันทึกเป็น
ฐานข้อมูลอยู่แล้ว ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงทุกปีเพราะเรามีการ

พิจารณาเป็นปี บางรายก็มีฐานะที่ดีขึ้นเราก็ตัดชื่อออกไป แต่บางรายเราให้ชะงักแต่ยังไม่พัฒนาตนเองในทางที่ดีเหมือนเราส่งเสริมให้เขาทำเรื่องมะอูซียัต เช่น ไม่มาละหมาดวันศุกร์ ดิดยาเสพติด เล่นการพนัน เราก็เพิ่มเกณฑ์ในการพิจารณาถ้าพวกเขาเหล่านั้นยังไม่หยุดปฏิบัติพฤติกรรมอย่างนั้นเราจะไม่ให้ชะงักในปีต่อไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การสำรวจผู้มีสิทธิรับชะงัก ก็คือเรื่องของความรู้สึก รู้สึกว่าคนนั้นมันจะได้ รู้สึกว่าคนนั้นมันจะไม่ได้ เราจะทำการสำรวจว่าคนไหนจนจริงแล้วจะขึ้นป้ายแล้วไปแจกจ่ายกันเอง แต่ก่อนมันมีปัญหาก็คือคนว่าทำไมคนนี้ได้ ทำไมคนนี้ได้ ที่จริงแล้วเราควรมีเกณฑ์ในการตัดสิน ต้องยึดตามคณะกรรมการกำหนดดีที่สุด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอละห์บ้านหนองเลน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

วิธีการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีสิทธิรับชะงักประเภทฟากีร์และมัสกิน คณะกรรมการฝ่ายชะงักของมัสยิดจะมีการแบ่งโซน เพื่อหาบุคคลประเภทฟากีร์และมัสกิน ในโซนที่คณะกรรมการรับผิดชอบ ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรีได้กล่าวไว้

“วิธีการหาข้อมูลคนยากจน ที่มีสิทธิมีคณะกรรมการ 12 คน ซึ่งเราจะแบ่งพื้นที่เป็น 12 เขต ในแต่ละเขตจะมีกรรมการของมัสยิดประจำอยู่ในแต่ละเขต กรรมการจะมีการสำรวจโดยการสอบถามถึงรายได้และสังเกตความเป็นอยู่ และเอามาเสนอที่ประชุมที่มีสิทธิเพื่อพิจารณาอีกที”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.2 ผู้ทำหน้าที่จัดการชะกาด (อาเมล)

ผู้ทำหน้าที่จัดการชะกาด (อาเมล) หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมชะกาด จัดเก็บชะกาด ดูแลทรัพย์สินชะกาด จัดทำบัญชีชะกาด คำนวณชะกาด และจัดสรรชะกาดซึ่งบุคคลากรเหล่านี้ อัลลอฮ์ได้มอบสิทธิในการรับชะกาดแก่พวกเขาเป็นค่าจ้างในการปฏิบัติงาน

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาดในส่วนของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรชะกาดจะมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในส่วนของเจ้าหน้าที่จะมี 3 ลักษณะด้วยกัน

- (1) การแบ่งตามอัตราที่เท่า ๆ กับประเภทอื่น ๆ
- (2) ค่าจ้างเป็นรายวัน
- (3) จิตอาสา

ซึ่งดังที่กล่าวไว้

“เกณฑ์ของอาเมล เราให้เท่ากันหมด แบ่งตามประเภทอื่นๆ แต่อีหม่ามจะต่างสำนึกคืออาจจะเยอะนิดหนึ่งแต่ไม่มาก จำนวนผู้รับชะกาดทั้ง 7 ประเภท เกือบร้อยคน ต่อคนได้คนละ แล้วแต่ 500 ก็มี 300 ก็มี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของอาเมลจะจัดการต่ำกว่าในจำพวกอื่นๆ แต่อาเมลก็คนที่ เป็นคณะกรรมการมัสยิดเราเลือกคนที่ยากไร้สำนึก สำหรับคนที่พอกินพอใช้ก็ไม่ต้องเอาชะกาด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดรีนบ้านทุ่งเขา

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ค่าตอบแทนของอาเมลและคณะทำงานเยอะกว่าเมื่อเทียบกับประเภทอื่น ๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอละห์บ้าน

หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“อาเหมล ส่วนของอาเหมลจะเป็นลักษณะค่าจ้างการทำงานรายวัน ซึ่งจะคิดค่าแรงขั้นต่ำอยู่ที่วันละ 300 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การทำงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดไม่มีค่าตอบแทนทางเราช่วยๆชาวบ้าน ทำงานเป็นจิตอาสา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“สัดส่วนของอาเหมลและคณะทำงาน อาเหมลและคณะทำงานเสียสละเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“โดยมีฐานข้อมูลที่เราได้บันทึกไว้แล้ว ฐานข้อมูลปี 60 คนยากจน 31 คน เด็กเรียนศาสนา 19 คน มุอัลลัฟ 3 คน ปี 60 ผู้มีสิทธิรับชะกาตทั้งหมด 53 คน แต่ละคนจะได้รับข้าวสาร 52.6 กรัม เงิน 200 บาท ในส่วนนี้เฉพาะนักเรียนทางเราให้ทั้งเงินและข้าวสารพร้อม ๆ กัน ส่วน 3 % ของฟิตเราะห์นั้นทางมัสยิดมองให้กับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดประมาณ 1,200 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านท่าแพกลาง
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.3 ผู้ที่หัวใจต้องการความอบอุ่น (มุอัลลัฟ)

ผู้ที่หัวใจต้องการความอบอุ่น (มุอัลลัฟ) หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาตจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาตจะระบุในการผู้มีสิทธิรับชะกาต มี

การกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2 - 4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา ดังที่ได้กล่าวไว้

“บางที่คนมุอัลลัฟนี้เราให้ 3 ปี พอปีที่4 เราก็ไม่ให้ ที่นี้บางปีที่ไม่
มีมุอัลลัฟเราก็ไม่ให้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มุอัลลัฟเราก็ให้ครบ มุอัลลัฟนี้มีเกณฑ์ 2 ปี แต่ว่ามุอัลลัฟนี้เราอยู่ที่
สถานะด้วยนะ เราให้ 2 ปีนะ แต่เราดูที่เกณฑ์อย่างอื่นด้วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์บ้านควน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ของมุอัลลัฟผมให้ 3 ปี ถือว่าพ้นจากนั้นแล้วถือว่าสมบูรณ์
แล้ว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่งขา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มุอัลลัฟและมุอัลลาพะฮะฮฺมีการกำหนดเกณฑ์ครบ 3 ปี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตารี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของมุอัลลัฟนั้นเขาจะได้เยอะหน่อยเนื่องจากส่วนของเขา
จำนวนน้อย เกณฑ์การของมุอัลลัฟ ที่นี้ให้ 2 ปี เนื่องจากจะให้กำลังใจเขาและ
มีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนโกตา
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“แจกจ่ายทั้งหมด 8 ประเภท มีมุอัลลัฟ 10 กว่าคน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดรีนบ้านทุ่งขา

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.4 ทาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระ (อรักริบ)

ทาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระ (อรักริบ) หมายถึง บรรดาทาสที่ต้องการไถ่ตนให้เป็นอิสระจากเจ้า เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีระบบทาสอีกแล้ว ดังนั้นนักวิชาการอิสลามจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่มีลักษณะคล้ายทาส ได้แก่ เฉลยศึกมุสลิมที่ถูกจับในสงคราม หรือการที่มุสลิมอ่อนแอถูกกดขี่ สำหรับประเภททาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระในการบริหารชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงไม่มีการปฏิบัติในประเภทนี้โดยยกเหตุผลว่าในปัจจุบันไม่มีระบบทาสอีกแล้ว

4.2.7.5 ผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน)

ผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน) หมายถึง บรรดาผู้ที่มีหนี้สิน คือ 1) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ผู้ที่กู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในการสนองความจำเป็นต่อการดำรงชีพ 2) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม เช่น ผู้ที่กู้ยืมมาเพื่อใช้ก่อสร้างโรงพยาบาลสำหรับคนยากจน สร้างมัสยิด โรงเรียนสอนศาสนา เป็นต้น

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาทในส่วนผู้ติดหนี้ ซึ่งคณะกรรมการชะกาทจะมีการพิจารณาผู้ติดหนี้ โดยคำนึงถึงผู้ติดหนี้เพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น คณะกรรมการไปซื้อของที่จะมาสร้างมัสยิด สร้างสถานที่ละหมาด เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้

“สำหรับประเภทผู้ติดหนี้ มีทุกปี ส่วนใหญ่ผู้ที่มีหนี้เกี่ยวกับส่วนรวมจะได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก หนี้สินส่วนตัวเอาไว้ทีหลัง หนี้ส่วนรวม คือ เป็นหนี้ทำมาเพื่อช่วยเหลือสังคม ยกตัวอย่าง คณะกรรมการไปซื้อของที่จะมาสร้างมัสยิด สร้างบะลาฮ์ ก็ติดหนี้ เงินของมัสยิดก็หมดไม่รู้จะเอาเงินจากที่ไหน ก็เอาเงินในส่วนนี้แหละให้ และหนี้สินส่วนตัวก็จะพิจารณา ก็ดูว่าลำบากเกินไหม หมดสิทธิที่จะจ่ายแล้ว มัสยิดก็จะช่วยในส่วนที่ช่วยได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มีบ้าง ปีที่แล้วมีจนกระทั่งว่าหมดตัว และทางธนาคารจะมายึด ส่วนเราก็ช่วยได้ไม่มากหรอก ดิดหนีเพื่อส่วนรวมมีใหม่นั้น ดิดหนีเพื่อสร้างโรงเรียน มัสยิดก็น้อย แถบจะไม่มีเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำญีรีน(บ้านทุ่ง
ขา) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.6 ในหนทางของอัลลอฮ์ (พีสะบีลิลลาฮ์)

ในหนทางของอัลลอฮ์ (พีสะบีลิลลาฮ์) หมายถึง การญิฮาด (การต่อสู้) ซึ่งการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์นั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเตรียมพร้อมทางการทหารหรือป้องกันตนเอง การเผยแพร่อิสลาม การจ่ายเงินเดือนครูสอนศาสนา เป็นต้น

องค์กรชะกาทจะมีการแจกจ่ายชะกาทในประเภทหนทางของอัลลอฮ์ ส่วนใหญ่จะมีการแจกจ่ายให้กับนักเรียนที่เรียนศาสนา ครูสอนอัลกุรอาน ครูสอนโรงเรียนตาดิกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ดังที่ได้กล่าวไว้

“ส่วนพีซาบีลิลลาฮ์ ก็คือพวกที่เรียนศาสนา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“พอเงินมันเหลืออยู่ก็เก็บไว้เป็นกองทุนการศึกษา เราเอาเงินนี้มาบริหารโรงเรียนเพราะโรงเรียนนี้เป็นของมัสยิด มีการซื้อหนังสือเกี่ยวกับฟิรดูอ์อื่นก็คือเอาเงินชะกาทพิตเราะห์ เด็กที่มาเรียนฟรีหมด ตำรา ค่ากระดาษสอบก็ฟรี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของพีสะบีลิลลาฮ์ เป็นเด็กเรียนปอเนาะ ครูสอนศาสนา ครูสอนตาดิกาในหมู่บ้าน เราจะเน้นคนในหมู่บ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺ(บ้าน
ควนโพธิ์) วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“พีสะบีลิลลาฮฺ เราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนา ถ้าเรียนสามัญอย่างเดียวเราไม่ให้ เรียนสามัญควบกับศาสนาเราให้ เราจะให้เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนาควบสามัญตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 หลังจากนั้นเขาจะไปเรียนต่อปริญญาตรีทางเราก็จะไม่ให้แล้ว ถ้ามีเด็กนักเรียนที่ไปเรียนปอเนาะเราจะให้ตลอด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบุกเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“พีสะบีลิลลาฮฺ เราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน 1.เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนา และเด็กที่เรียนปอเนาะ 2.ครูสอนศาสนา เช่นโต๊ะครูที่มาสอนมัธยม ครูที่สอนอัล-กุรอานหรือกีรออาตีให้กับเด็ก ๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺบ้านควนโพธิ์ วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.7 ผู้เดินทาง (อิบนุสะบิล)

ผู้เดินทาง (อิบนุสะบิล) หมายถึง การเดินทางของผู้ที่กระทำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น ผู้เดินทางในกิจการที่เกี่ยวกับความรู้ หรือการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อศาสนาอิสลาม และยังรวมถึงบุคคลที่ถูกบังคับให้ออกจากบ้านเกิดเมืองนอนโดยไม่มี ความผิด คนขอทานที่ยากจน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

ฝ่ายชะกาตที่กำหนดประเภทผู้เดินทางส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายชะกาต โดยมีวางกฎเกณฑ์ก็คือ จะกำหนดผู้มีสิทธิได้รับชะกาตประเภทผู้เดินทางเป็นกรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางที่จะเดินทางกลับ ดังที่ได้กล่าวไว้

“เกณฑ์ผู้เดินทาง ผู้เดินทางส่วนมากคือผู้ที่ไม่ไปประกอบพิธีฮัจญ์และก็ตรวจสอบว่า มีกี่คนในบ้านเรามีกองทุนนี้แหละที่จะช่วยเหลือเขาไป และก็มีที่มานอนที่มัสยิดจะกลับบ้านไม่ได้เพราะไม่มีเงิน ก็มีครับ บางครั้งเราให้แต่นานๆครั้ง รู้สึกสักรายสองราย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“อันนั้นมีไว้เฉพาะผู้เดินทาง ส่วนหนึ่งต่างหาก เก็บไว้ต่างหากเลย เมื่อ
มีผู้เดินทางมา เราก็แยกเก็บไว้ ปีหนึ่ง มีสัก 2-3 ราย ส่วนมากเป็นผู้เดินทางไม่
มีเงินกลับบ้าน จะขึ้นรถกลับบ้านไม่มีเงิน ส่วนใหญ่เป็นคนพม่าคนโรฮิงญา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่งชา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์การให้จำพวกเดินทาง เราได้คำนวณค่าเดินทางก่อนจะให้
ยกตัวอย่างที่ผ่านมา 1 กรณี อย่างกรณีล่าสุดคือคนทำงานจะกลับกระเป๋าทงเรา
ให้ประมาณ 400-500 บาท เกณฑ์ในการให้คือ สังเกตและดูปฏิกริยาของเขา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนโกตา
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.8 การเสนอชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาต

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาตจากฝ่ายชะกาตประจำมัสยิด มาจากการได้รับคัดเลือกจากกรรมการฝ่ายชะ
กาตเพื่อเสนอชื่อพิจารณารับชะกาต กลุ่มที่มีฐานะยากจน ผู้ขัดสน การพิจารณาจัดสรรชะกาตจึงต้องมี
ความละเอียดรอบคอบและสร้างกระบวนการให้ผู้รับได้มีส่วนร่วมการจัดสรรชะกาต ดังที่กล่าวไว้

“พอเก็บมาได้แล้ว ก็ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อว่าจำพวกมีใครบ้าง
ก็แจกจ่ายตามอัตรานั้นครับ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่ง
ชา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มีการเสนอชื่อมาก่อนที่คณะกรรมการจะพิจารณาจะเสนอชื่อกัน
ก่อน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์(บ้าน
ควน) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เราก็ดูก่อนว่าในหมู่บ้านเรานั้นมีใครบ้างที่ยากจน และก็เสนอชื่อให้คณะกรรมการ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ นักเรียนเราเอาอัตราส่วนเด็กที่เรียนศาสนา ตั้งแต่อนุบาลมา บางทีคือว่าไปเรียนตามปอเนาะ มันมีเด็กยากไร้อะไรที่เรียน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำญจิดีน(บ้านทุ่ง
ขา) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.9 การประชุมเพื่อพิจารณาผู้สิทธิได้รับชะกาด

กรรมการฝ่ายชะกาดจะมีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ กล่าวคือทุกเขตมีกรรมการองค์กระชะกาดปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนองค์กระชะกาดติดต่อกับชาวบ้าน โดยมีหน้าที่ดูแลเก็บและให้คำแนะนำเกี่ยวกับชะกาดพร้อมทั้งสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของตน นำเสนอรายชื่อของชาวบ้านที่มีสิทธิรับชะกาดในเขตรับผิดชอบต่อองค์กระชะกาดเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมพิจารณาจัดสรรชะกาด เมื่อชาวบ้านในเขตรับผิดชอบได้รับแล้วกรรมการองค์กระชะกาดมีหน้าที่ติดตามประเมินและให้คำแนะนำแก่ผู้รับชะกาดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ พร้อมตักเตือนเมื่อพบว่าผู้รับชะกาดกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบบริหารกิจการมัสยิดและองค์กระชะกาด ดังที่ได้กล่าวไว้

“มัสยิดมีการประชุมคณะกรรมการว่าใครบ้างที่จะได้รับชะกาด ทำการเช็คๆกันทั้งหมด เสร็จแล้วก็ให้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาที่ให้ไม่เหมือนกัน ดูที่ความยากลำบาก ถ้าฟากิรให้มากหน่อย มิสกินลดลงมาอีก ส่วนผู้เดินทางเราจะให้มากนิดหนึ่งเพราะอยู่ในส่วนที่มีคนน้อย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ในการคัดเลือกก็คือกรรมการมัชยิตตรวจสอบแล้วว่าใคร
สามารถรับได้บ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัชยิตบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

การจัดเก็บชะกาดพิตรและชะกาดทรัพย์สินในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

ขั้นตอนการจัดเก็บชะกาด

ขั้นตอนที่ 1 การประชาสัมพันธ์

1. ประกาศก่อนศุกร์ละหมาดวัน
2. ผ่านการคุตบะฮ์
3. การเรียนการสอน
4. เสียงตามสาย
5. ผ่านหัวหน้าโซน
6. ส่งหนังสือเชิญ

ขั้นตอนที่ 2 สินทรัพย์ที่นำมาจ่ายชะกาด

1. เงินสด

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการจัดเก็บ

1. จ่ายชะกาดที่มีสยิด
2. จ่ายชะกาดผ่านอิหม่ามโดยตรง

ขั้นตอนที่ 4 ช่วงเวลารับและแจกจ่าย

1. รับชะกาดตลอดทั้งปี
2. แจกจ่ายก่อนเดือนรอมฎอน
3. ช่วงอีดิฮ์ญ

รูปภาพที่ 4.3 การจัดเก็บชะกาดพิตรในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

การจัดเก็บชะกาดข้าวเปลือก

ชะกาดข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ 1 การประชาสัมพันธ์

1. ประกาศก่อนศุภครุระหมาตวัน
2. ผ่านการคุตบะฮ
3. การเรียนการสอน
4. เสียงตามสาย
5. ผ่านหัวหน้าโซน
6. ส่งหนังสือเชิญ

ขั้นตอนที่ 2 ลินทรัพย์ที่นำมาจ่ายชะกาด

1. ข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการจัดเก็บ

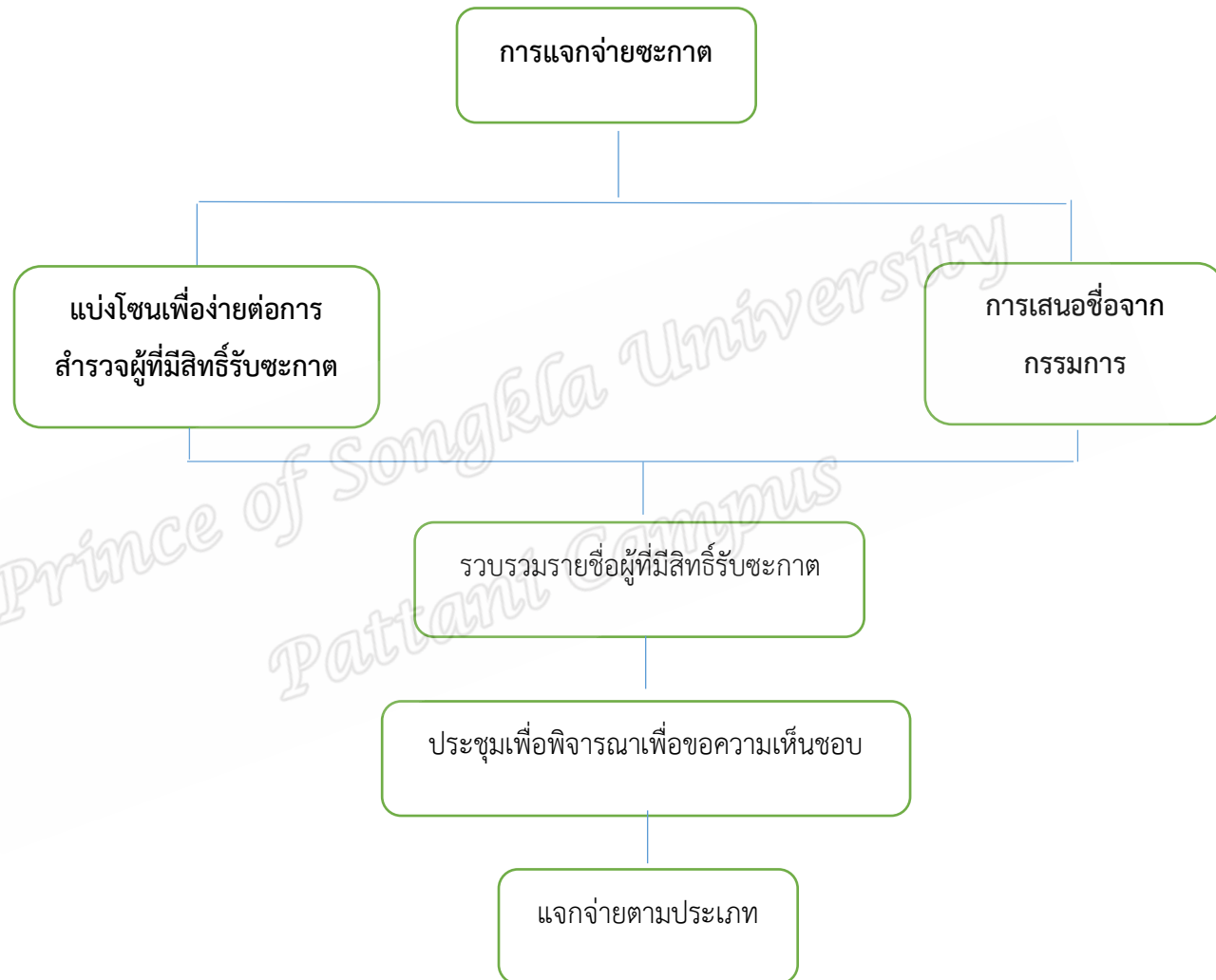
1. จ่ายชะกาดที่มัสยิด
2. กรรมการลงไปเก็บตามโซน

ขั้นตอนที่ 4 ช่วงเวลารับและแจกจ่าย

1. หลังฤดูเก็บเกี่ยว

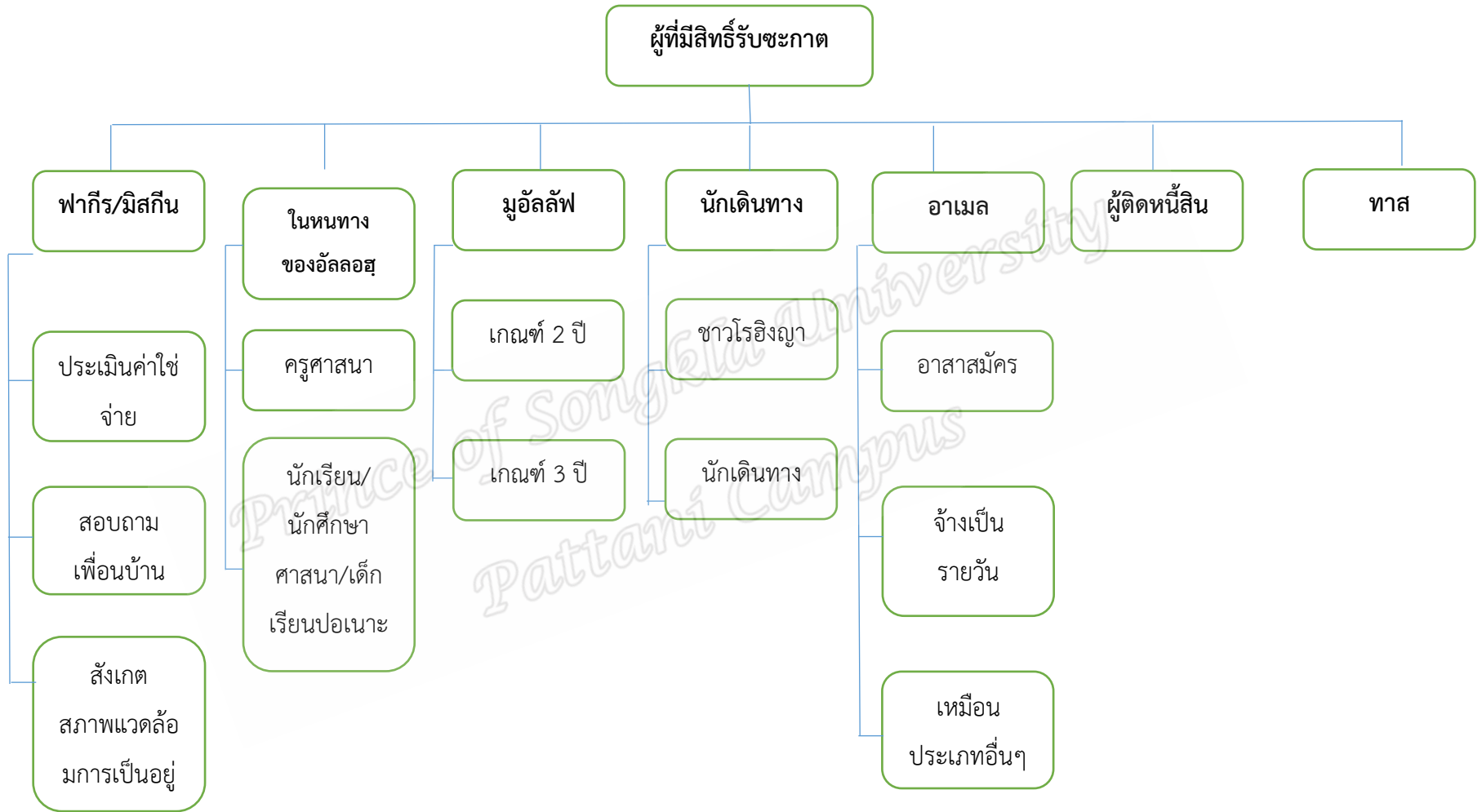
รูปภาพที่ 4.5 รูปแบบการจัดเก็บชะกาดข้าวเปลือก

รูปแบบการแจกจ่ายชะกาดจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

รูปภาพที่ 4.6 รูปแบบการแจกจ่ายชะกาดจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

เกณฑ์การพิจารณาประเภทต่าง ๆ

รูปภาพที่ 4.7 เกณฑ์การพิจารณาประเภทต่าง ๆ

4.3 ปัญหาและอุปสรรค

บริหารจัดการชะกาดในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนมุสลิม 2) ปัญหาการจัดเก็บชะกาด 3) ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด 4) ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนมุสลิม

การแก้ปัญหาความยากจนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นนโยบายของรัฐที่กำหนดโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการแก้ปัญหาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไม่สามารถตัดวงจรของความยากจนในสังคมมุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับแนวทางการพัฒนาในแต่ละพื้นที่จะมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ขาดการตระหนักรู้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนโดยใช้อำนาจชะกาดนั้นมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่นงบประมาณในองค์กรชะกาดที่ไม่เพียงพอ ไม่สามารถที่จะสร้างอาชีพให้กับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเกะตรีได้กล่าวว่า

“ทางเราเคยคิดที่จะการส่งเสริมคนยากจนประกอบอาชีพโดยใช้การช่วยเหลือของกองทุนชะกาดมาเป็นต้นทุน แต่เราทำไม่ได้เพราะว่าจำนวนชะกาดที่ได้รับไม่เพียงพอ แต่ถ้าระดับจังหวัดคิดว่าจะทำได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเกะตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.2. ปัญหาการจัดเก็บชะกาด

ชุมชนมุสลิมยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดตั้งองค์กรชะกาดมาบริหารจัดการชะกาดให้เป็นระบบ ชะกาดยังมีการจ่ายให้กับอิมามหรือโต๊ะครูที่ชาวบ้านศรัทธา และกลุ่มญาติพี่น้องของผู้ชะกาดที่มีฐานะยากจน หรือกำลังเรียนศาสนายู่ในสถาบันปอเนาะตามจังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง และผู้จ่ายชะกาดยังมีความคิดต่างกับคณะกรรมการองค์กรชะกาดในการจัดสรรผู้มีสิทธิได้รับชะกาด ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺ(บ้านควนโพธิ์)ได้กล่าวไว้

“กระบวนแจกจ่าย ปัญหาที่พบก็คือการคิดต่างของกลุ่มชาวบ้านที่ว่า นาย ก น่าจะไม่ได้ อาจจะไม่เป็นฟากิร คือติดที่ข้อสงสัย บางทีชาวบ้านรู้มากกว่า

คณะกรรมการในเรื่องของการปฏิบัติตน แต่ทางมัสยิดมองถึงการพัฒนาตนใน
ตัวบุคคล การมองต่างคิดต่างของชาวบ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

การจ่ายชะกาดในองค์กรชะกาดส่วนใหญ่จะเป็นการจ่ายชะกาดพิตเราะห์ และ
ชะกาดข้าวเปลือกเป็นหลัก ซึ่งมีส่วนน้อยมากที่จ่ายชะกาดเป็นเงินสดและปศุสัตว์ ดังที่
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนได้กล่าวไว้

“เท่าที่เราทำมา 10 ปี มีบางอย่างที่เราอยากทำแต่ยังไม่ได้ทำมันเป็น
อุปสรรค ก็มี อยากจะชวนพ่อค้า นักธุรกิจ มาจ่ายชะกาดเยอะๆ แต่เกรงใจ
แล้วก็อยากให้คนในหมู่บ้านเข้าใจในเรื่องชะกาดให้มากกว่านี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสน วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

ปัญหาช่วงแรกในการแต่งตั้งฝ่ายชะกาด ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญกับ
องค์กรชะกาด โดยจ่ายชะกาดด้วยตนเองเป็นหลัก ทำให้การจัดเก็บชะกาดในช่วงแรก
ได้รับชะกาดในจำนวนน้อย แต่กระบวนการบริหารจัดการองค์กรชะกาดมีประสิทธิภาพ
ของบางมัสยิด ส่งผลทำให้ประชาชนเชื่อมั่นต่อองค์กรชะกาด ดังที่คณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดบูเก็ตตรีได้กล่าวไว้

“ช่วงแรกๆของการจัดการชะกาดของมัสยิด สัปบุรุษส่วนใหญ่จะจ่าย
เองบางครั้งไม่ทั่วถึง พอเห็นระบบการจัดการชะกาดของมัสยิดมีระบบที่ดีขึ้น
รวมถึงการแจกจ่ายทั่วถึงมากขึ้นสัปบุรุษเริ่มให้ความร่วมมือกับมัสยิดมากยิ่งขึ้น
เรื่อยๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.3. ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด

คณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีการรวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาด หลังจากนั้นได้นำรายชื่อเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาดตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กรชะกาด กำหนดกฎเกณฑ์ผู้มีสิทธิได้รับชะกาด แต่ยังคงขาดความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กร ชะกาดกำหนดส่งผลทำให้ประชาชนมององค์กรชะกาดในเชิงลบ ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลางได้กล่าวไว้

“ไม่เห็นตรงกันกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด จากการที่เราได้คัดเลือกแล้วสำหรับผู้มีสิทธิรับชะกาดมีเสียงตอบรับที่ไม่มีเห็นด้วยกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด กับคนที่เราคัดเลือกคนนี้สามารถรับได้คนนี้ไม่สามารถรับได้ ก็มีคนที่ไม่เห็นด้วยกับคนที่เราเลือก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.4. ปัญหาด้านบุคคลากร

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารชะกาด คือการขาดแคลนกำลังคนและอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นในการบริหารงาน เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น บางครั้งทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ เกิดความล่าช้า รวมไปถึงการขาดงบประมาณสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการศึกษาดูงานเรื่องชะกาดในพื้นที่อื่นๆ สำหรับคณะกรรมการชะกาดและผู้จัดเก็บ ชะกาด เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารชะกาดต่อไป

ตอนที่ 4.4 สรุปรูปแบบการบริหารจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

สรุปกระบวนการจัดการชะงาดในจังหวัดสตูล

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
1.	ประเภทชะงาด					
	1.1 ชะงาดพิตเราะห์	✓	✓	✓	✓	✓
	1.2 ชะงาดทรัพย์สิน	✓	✓	✓		✓
	1.3 ชะงาดข้าวเปลือก	✓		✓		
2.	การประชาสัมพันธ์					
	2.1 ประกาศก่อน ละหมาดวันศุกร์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.2 ผ่านชุดบะฮู	✓	✓	✓	✓	✓
	2.3 การเรียนการสอน รายสัปดาห์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.4 เสียงตามสาย	✓	✓			
	2.5 ผ่านหัวหน้าโซน	✓	✓			✓
3.	ช่วงเวลารับชะงาด					
	3.1 เดือนรอมฎอน	✓	✓	✓	✓	✓
	3.2 ตลอดทั้งปี					
	3.3 หลังเก็บเกี่ยว	✓		✓		
4.	ช่วงเวลาจ่าย					
	4.1 ก่อนวันที่ 27	✓	✓			✓
	4.2 ก่อนละหมาดอีด				✓	
	4.3 รายอีด	✓				
5.	วิธีการจัดเก็บ					
	5.1 จ่ายที่มัสยิด	✓	✓		✓	✓
		✓	✓	✓		

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
	5.2 กรรมการเข้าไปเก็บตามโซน	✓	✓	✓		
	5.3 จ่ายเอง		✓			
6.	สินทรัพย์ชะกาด					
	6.1 ข้าวสาร	✓	✓	✓	✓	✓
	6.2 เงินสด	✓	✓	✓	✓	✓
	6.3 ข้าวเปลือก	✓		✓		✓
7.	การแจกจ่ายชะกาด					
	7.1 แบ่งโซน	✓	✓	✓	✓	✓
	7.2 การเสนอชื่อ	✓	✓	✓	✓	✓
8.	รวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิรับ	✓	✓	✓	✓	✓
9.	ประชุมเพื่อพิจารณา	✓	✓	✓	✓	✓
10.	แจกจ่ายตามประเภท	✓	✓	✓	✓	✓
11.	ผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด					
12.	ฟากีร์/มิสกิน	✓	✓	✓	✓	✓
	-ประเมินค่าใช้จ่าย	✓	✓	✓	✓	✓
	-สอบถามเพื่อนบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓
	-สังเกตสภาพแวดล้อมการเป็นอยู่	✓	✓	✓	✓	✓
13.	ในหนทางของอัลลอฮ์					
	-ครูศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓
	-นักเรียน/นักศึกษา/นักเรียนปอเนาะ	✓	✓	✓	✓	✓

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
14.	มูอัลลัฟ	✓	✓	✓	✓	✓
15.	นักเดินทาง					
	-ชาวโรฮิงญา					✓
	-นักเดินทาง					✓
16.	อาเหมล					
	-อาสาสมัคร	✓		✓	✓	✓
	-จ้างเป็นรายวัน		✓			
	-เหมือนประเภทอื่น ๆ					✓
17.	ผู้ติดหนี้					
18.	ทาส					
19.	ติดตาม					
	-วางระเบียบสังคม	✓	✓	✓	✓	✓
	-จากผู้รับเป็นผู้จ่าย		✓			

สรุปกระบวนการจัดการชะกาดในจังหวัดพัทลุง

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดกลาง ปากพะยูน	มัสยิด ลำธาร	มัสยิดควน	มัสยิดหนอง เลน	มัสยิดทุ่งชา
1.	ประเภทชะกาด					
	1.1 ชะกาดพิตเราะห์	✓	✓	✓	✓	✓
	1.2 ชะกาดทรัพย์สิน					✓
	1.3 ชะกาดข้าวเปลือก					
2.	การประชาสัมพันธ์					
	2.1 ประกาศก่อน ละหมาดวันศุกร์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.2 ผ่านคุตบะฮ์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.3 การเรียนการสอน รายสัปดาห์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.4 เสียงตามสาย	✓				
	2.5 ผ่านหัวหน้าไซน					
3.	ช่วงเวลารับชะกาด					
	3.1 เดือนรอมฎอน	✓	✓	✓	✓	✓
	3.2 ตลอดทั้งปี					
	3.3 หลังเก็บเกี่ยว					
4.	ช่วงเวลาจ่าย					
	4.1 ก่อนวันที่ 27			✓		✓
	4.2 ก่อนละหมาดอีด	✓				
	4.3 รายอีด					
5.	วิธีการจัดเก็บ					
	5.1 จ่ายที่มัสยิด	✓	✓	✓	✓	✓
	5.2 กรรมการเข้าไปเก็บ ตามไซน					

ลำดับ	เรื่อง	มัศยิตกลาง ปากพะยูน	มัศยิต ลำธาร	มัศยิตควน	มัศยิตหนอง เลน	มัศยิตทุ่งขา
	5.3 จ่ายเอง	✓	✓	✓	✓	✓
6.	สินทรัพย์ชะงาก					
	6.1 ข้าวสาร	✓	✓	✓	✓	✓
	6.2 เงินสด	✓	✓	✓	✓	✓
	6.3 ข้าวเปลือก					
7.	การแจกจ่ายชะงาก					
	7.1 แบ่งโซน	✓				
	7.2 การเสนอชื่อ	✓	✓	✓	✓	✓
8.	รวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิ รับ	✓	✓	✓	✓	✓
9.	ประชุมเพื่อพิจารณา	✓	✓	✓	✓	✓
10.	แจกจ่ายตามประเภท	✓	✓	✓	✓	✓
11.	ผู้ที่มีสิทธิรับชะงาก					
12.	พากีร์/มิสกิน	✓		✓	✓	✓
	-ประเมินค่าใช้จ่าย	✓	✓	✓	✓	✓
	-สอบถามเพื่อนบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓
	-สังเกตสภาพแวดล้อม การเป็นอยู่	✓	✓	✓	✓	✓
13.	ในหนทางของอัลลอฮ์					
	-ครูศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓
	-นักเรียน/นักศึกษา/ นักเรียนปอเนาะ	✓	✓	✓	✓	✓

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดกลาง ปากพะยูน	มัสยิดล่ำราร	มัสยิดควน	มัสยิดหนอง เลน	มัสยิดทุ่งขา
14.	มูอัลลัฟ					
	- เกณฑ์ 2 ปี			✓	✓	
	- เกณฑ์ 3 ปี					✓
15.	นักเดินทาง	✓				✓
	-ชาวโรฮิงญา					
	-นักเดินทาง					
16.	อาเมล					
	-อาสาสมัคร		✓	✓		
	-จ้างเป็นรายวัน					
	-เหมือนประเภทอื่น ๆ	✓			✓	✓
17.	ผู้ติดหนี้	✓		✓		✓
18.	ทาส					
19.	ติดตาม					
	-วางระเบียบสังคม			✓		✓
	-จากผู้รับเป็นผู้จ่าย					

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะกาดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดในจังหวัดอื่นต่อไป)

4.5 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 3 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป (3) ชะกาดเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1.1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคลระหว่างเดือน

รวมฎอน

ในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้นทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาดมีหลายประเภท แต่ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดสตูลจะจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง ๆ ยังมีชะกาดอีกหลายประเภท เช่น ชะกาดจากสัตว์ ชะกาดจากผลิตผล ชะกาดธุรกิจ เป็นต้น ชะกาดพิตเราะห์ที่ปฏิบัติใน 2 จังหวัด อาจเป็นรูปของข้าวสาร และเงินสด หากเก็บเป็นเงินสด คณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนดราคากลางของแต่ละปี

(1.2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาดทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดเก็บชะกาดได้จากชะบางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความศรัทธาของแต่ละคน เพราะที่องค์กรทำได้ก็คงจะเป็นการโน้มน้าวเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นชะกาดธุรกิจร้านค้า

(1.3) ชะกาดการเกษตร

การจัดเก็บชะกาดการเกษตรของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะมีการเก็บชะกาดประเภทนี้เป็นชะกาดข้าวเปลือกในพื้นที่ที่มีการทำนาเท่านั้น ซึ่งบางพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้หยุดการทำนาแล้ว และบางพื้นที่ก็ยังทำนาอยู่ แต่ผลผลิตยังไม่ถึงพิกัดที่จะต้องออกชะกาด

2) การแจกจ่ายตามประเภทผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

ศาสนาอิสลามบัญญัติให้ผู้มีสิทธิรับชะกาดแบ่งออกเป็น 8 ประเภท แต่ละประเภทมีเหตุผลสำหรับการได้รับชะกาดและมีเป้าหมายในการใช้ชะกาดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน การจัดรูปแบบสวัสดิการจากองค์กรชะกาดต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่ผู้รับชะกาดจะได้รับ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการจากองค์กรชะกาดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับให้ดีขึ้น ในบางมัสยิดชะกาดจะมีการแบ่งเขตชุมชนออกไปตามประชากรและการแบ่งเขตของแต่ละชุมชน เพื่อกระจายการดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง และบางองค์กรจะมีคัดเลือกผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดจากคณะกรรมการ

3) การประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

กรรมการฝ่ายชะกาดจะมีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ กล่าวคือทุกเขตมีกรรมการองค์กรชะกาดปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนองค์กรชะกาดติดต่อกับชาวบ้าน โดยมีหน้าที่ดูแลเก็บและให้คำแนะนำเกี่ยวกับชะกาดพร้อมทั้งสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของตน นำเสนอรายชื่อของชาวบ้านที่มีสิทธิรับชะกาดในเขตรับผิดชอบต่อองค์กรชะกาดเพื่อนำเสนอต่อที่

ประชุมพิจารณาจัดสรรชะกาด เมื่อชาวบ้านในเขตรับผิดชอบได้รับแล้ว กรรมการองค์กรชะกาดมีหน้าที่ติดตามประเมินและให้คำแนะนำแก่ผู้รับชะกาดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งเตือนเมื่อพบว่าผู้รับชะกาดกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบบริหารกิจการมัสยิดและองค์กรชะกาด

Prince of Songkla University
Pattani Campus